EDVARDI CORSINI

CL. REG. SCHOLARVM PIARVM
ET IN ACADEMIA PISANA
HVMANIORVM LITTERARVM PROFESSORIS

EPISTOLA
DE BVRDIGALENSI
AVSONII CONSVLATV.

PISIS A. D. MDCCLXIV.

EXCVDEBAT IOH. PAVLVS GIOVANNELLIVS
ACADEMIAE PISANAE TYPOGRAPHVS CVM SOCIIS
PRAESIDIBVS ADPROBANTIBVS.

Digitized by Google

FRANCISCO DE ALBIZZIS
PATRICIO PISANO
PRIMATIALIS ECCLESIAE CANONICO ET IN PATRIA ACADEMIA PONTIFICII IVRIS INTERPRETI
EDVARDVS CORSINVS.

S*Exageſimus annus abſolutus*,
Et virus podagrae inſidens medullis
Spem nobis vetat incboare longam.

Ita nimirum optime vereque dicebat Cato, FRANCISCE doctiſſime, quod ubi corporis, animique vires, vel imminente iam ſenio, vel ingruentis aegritudinis vitio languere caeperint, de longioribus, gravibuſque ſtudiis cogitari non poteſt; ſed ſatis praeclare nobiſcum agi putandum eſt, ſi breviora ſolum, & leviora quaedam argumenta ſuſcipere, & illuſtrare concedatur. Miſeram hanc ſortem mihi obtigiſſe Tu facile profecto intelligis, quippe qui una cum plurimis Exc. Patribus, ac Civium corona ſuperioribus Kalendis Novembribus perhumaniter intereras, cum pro iniuncto Oratoris, ac Hiſtorici munere Adoleſcentum noſtrorum animos praeclaris Maiorum noſtrorum exemplis ad optima quaeque doctrinarum ſtudia excitarem. Etenim vix ampliſſimas Galilei noſtri laudes ingreſſus vehementi quodam ac inopino vel podagrici, vel acrioris alterius humoris impetu (reſugit enim animus id accuratius inquirere) repente perculſus, fere abſolu-

tam Orationem abrumpere, exhedra abire, ſemianimis domum referri ſum coactus, ubi quatriduo cum morte conflictatus, maximo tandem Dei beneficio, & doctiſſimorum hominum praeſidio a morbo recreatus ſenſim convalui, et calamum tractare incepi. Itaque reparatis ſenſim viribus moeroris, ac taedii levandi gratia in Adverſaria oculos conieci, in quae iampridem plurima a me legendo obſervata opportune congeſſeram, atque ex iis argumentum aliquod ſelegi, quod mihi facilius, ſtudiiſque meis opportunius videbatur. Quum enim Praefectorum Vrbis Seriem paucis ab hinc menſibus adornarem, quae nuperrime in lucem prodiit, de Rutilio Numatiano ſermonem inſtitui, quem hoc illuſtri Praefecti munere aliquando functum accepimus. Quum autem is in Galliam rediturus tempus exprimere cuperet, quo reditus ille contigerat, 1169. annos ab Vrbe Roma condita numeravit, atque annos ipſos in Catonis, ſive potius in Varronis hypotheſi ſupputatos eſſe deprehendi, ut nimirum annus 416. a Chriſto nato exprimeretur: ut proinde Rutilius ipſe ceteris Scriptoribus accenſeatur, qui in ſupputandis annis ab Vrbe Condita Varronianam Epocham uſurparunt. Illud autem interim mirari maxime ſubiit quod Auſonius iisdem ipſis Rutilii temporibus Epocham aliam uſurpare diceretur, quae 13. ſolidis annis a Varroniana differret, atque ipſa poſterior foret: & quae iampridem ab Arnobio quoque praecedenti Seculo adhibita putaretur: quodque gravius eſſe debet, haec Vrbis Epocha Auſonio, & Arnoblo tributa a Chronologis, Scriptoribus, ac Interpretibus omnibus memorata fuerit: perinde ac ſi ex laudatis Auſonii verbis id omnino perſpicue certoque deduceretur. Ego vero ſingulis Auſonii locis ſubtiliter, accurateque exploratis, manifeſtiſſime oſtendi poſſe putavi, quod Inter-

Digitized by Google

Interpretes omnes longiſſime ab Auſonii mente aberrarunt, & novam hanc Epocham ipſi temere affinxerunt; cum ipſe profecto non aliam, quam Varronianam Epocham, Rutilii inſtar, in ſupputandis annis ab Vrbe Condita uſurpaverit. Id ego breviſſima hac Epiſtola demonſtrandum ſuſcepi, in qua nonnulla ſcitu iucunda de Conſulibus Municipalibus opportune obſervavi. An vero feliciter, & ex voto mihi res ceſſerit Tute omnium maxime, FRANCISCE doctiſſime, eximia qua polles Hiſtoriarum peritia, atque omnigenae erudititionis ubertate, qua merito commendaris, praeſertim vero acri, ſubactoque ingenio iudicare poteris. Mihi vero maxime laetandum erit quod, etsi quidquid ingenil, virium, ac vitae ſupererit Academicae noſtrae Hiſtoriae conſcribendae libentiſſime conſecraverim; aliquod tamen argumentum aliud animi levandi reficiendique amore ſubſecivis horis elucubrare, Tibique Vir Ornatiſſime, tenue ſaltem obſequii in Te mei, veteriſque amicitiae pignus offerre potuerim.

II. Quum Auſonius, ut accurate controverſiae ſtatum exponam, Romanorum Regum, & Conſulum Faſtos perenni ſerie a ſe contextos ad Heſperium filium ſuum dirigeret, elegans hoc Epigramma, & Epigrammatis titulum Operi praefixit

I.

Auſonius Heſperio filio ſalutem.

Ignota aeternae ne ſint tibi tempora Romae,
  Regibus, & Patrum ducta ſub imperio,
Digeſsi Faſtos, & nomina perpetis aevi,
  Sparſa iacent Latiam ſi qua per Hiſtoriam.
Sit tuus hic fructus: vigilatas accipe noctes;
  Obſequitur ſtudio noſtra lucerna tuo.

Tu

Tu quoque venturos per longum conſere Ianos,
Vt mea congeſsit pagina praeteritos.
Exemplum iam patris habes, ut protinus & te
Aggreget Auſoniis purpura Conſulibus.

II.

Supputatio ab Vrbe Condita in Conſulatum noſtrum.

Annis undecies centum coniunge quaternos
Vndecies, unamque ſuper trieterida necte,
Haec erit aeternae ſeries ab origine Romae.

Ita quoque cum Faſtos, aut Conſulum ſeriem Auſonius ad Proculum quendam dirigeret, ait,

III.

De eodem ad Proculum.

Vrbis ab aeternae deductam Rege Quirino
Annorum ſeriem, quam, Procule, accipies,
Mille annos centumque, & bis fluxiſſe novenos
Conſulis Auſonii nomen adusque leges.
Fors erit ut, luſtrum cum ſe cumulaverit iſtis,
Confectam Proculus ſignet Olympiadem.

IV.

In fine eiusdem Libri additi quatuor.

Hactenus adſcripſi Faſtos, ſi fors volet, ultra
Adiiciam; ſi non, qui legit adiiciat.
Scire cupis qui ſim? titulum, qui quartus ab imo eſt,
Quaere, leges nomen Conſulis Auſonii.

III. Itaque Interpretes omnes, Lipſius nimirum, Tollius, Vinetus, ac ne in ceteris recenſendis hic immorer,

morer, Iulianus Floridus, qui pulcherrimam Auſonii editionem ad uſum Delphini adornavit, exiſtimarunt perſpicuis locis iſtis oſtendi quod, cum primus annus Aerae Chriſtianae in annum 754. ab Vrbe Roma Condita inciderit, ordinarius Auſonii Conſulatus in annum V. C. 1118. ideoque Chr. 365. vel 366. incidiſſe debuit, & Auſonius ipſe Conſulum ſeriem ad annum uſque 1123. protraxit. Ita nimirum, ut Floridus obſervavit, *ſi quatuor Conſules praeter ipſum extremum numeres, quartus erit Auſonius*, quatuor Conſules alii poſt Auſonium Conſularibus faſcibus ornati, & in accurata Conſulum ſerie memorati iam fuerant; cumque fortaſse Conſules illi, qui anno proximo 1124. erant futuri, dum Auſonius Proculo ſcriberet, deſignati iam forent, Conſulatus honorem nonniſi pro anno 1125. Proculo Auſonius optare, vel augurari iam poterat, ideoque dixit a Proculo confectum luſtrum, aut Olympiadem ſignandam eſse. Haec univerſa temporum ſeries hiſce carminibus, nitidiſque annorum characteribus hic ab Auſonio indicata conſtans adeo, perſpicua, certiſque rationibus innixa videtur, ut illa facile doctiſsimos etiam Viros fefellerit, ut a vera temporum ratione, certiſque monimentis omnibus mire aberraverint.

IV. Quis enim ignoret Auſonii Conſulis nomen nonniſi anno ab V. C. 1132. ſive Chr. 379. in Conſularibus Faſtis occurrere, & Conſulatum illum ab eo anno dimoveri, vel in ſuperiora tempora protrudi, atque ad annum 366. immani tredecim annorum diſcrimine transferri non poſſe? Certe in Conſularibus Caſſiodorii Faſtis ad annum 379. perſpicue diſerteque legitur *Auſonius, & Olybrius*; idemque prorſus Conſulum par in Florentinis maioribus Faſtis. in Idatio, in Proſperi Chronico, in Paſchali

Later-

Laterculo, in Alexandrino Chronico, in Malela, in Socratis (1) Hiſtoria memoratur; ac, ne fortaſſe mendum aliquod irrepſiſſe putes, Victor in Praefatione teſtatur Auſonii, & Olybrii conſulatum ſexto Valentis, & ſecundo Valentiniani Conſulatui proxime ſuccefsiſse, qui ſane in annum Chr. 378. inciderat. Ac, ne teſtimonia cetera hic perſequar, Auſonius ipſe teſtatur ſe a Gratiano Auguſto, quem anno Chr. 367. erudiendum ſuſceperat, Conſulatus honorem, veluti praemium, accepiſse; ideoque maniſeſtiſſime oſtendit hunc Conſulatus honorem longe poſt annum 366. ſibi obtigiſse. Itaque aut immanis error in Faſtis omnibus admitti debet, aut in Auſonio reperiri, quorum utrumque a perſpicuo conſtantique temporum calculo maniſeſtiſsime abhorret.

Id optime profecto iam viderant Panvinius, Pagius, Relandus, & Interpretes omnes, qui in illuſtrandis, explicandiſque Auſonii Carminibus egregiam operam collocarunt; ideoque, ut implexum hunc, atque inſolubilem prope nodum dirimerent, novam quandam Epocham ſubtiliter excogitarunt, qua Auſonii calculus cum Faſtis editis conſpiraret.

V. Itaque Faſtorum pater Panvinius, cum Auſonii Conſulatum in anno Chr. 379. in Faſtis omnibus collocatum eſse conſpiceret, ſimulque tamen in Auſonii Faſtis hunc ad annum 366. revocatum eſſe intelligeret, id alia ratione fieri, vel explicari non poſse putavit, quam ſi concedatur Auſonium annos illos 1118. quibus Conſulatus a ſe ſuſcepti tempus expreſſit, non in Catoniana, aut Varroniana Epocha numeraſse; ſed illos a peculiari potius, inſolito, ignotoque cardine deduxiſse, quem Auſonius ipſe a ceteris omnibus mire deflectens effinxerat. Itaque exiſtima-

(1) Lib. V. c. 2.

ſtimavit hanc Epocham ab Auſonio uſurpatam 13. ſolidis annis Varroniana poſteriorem eſse oportere; ideoque Romam in Auſonii ſententia non anno 3. Olympiadis VI. ſed anno 2. Olympiadis IX. conditam fuiſſe: ita nimirum annus 1118. ab V. C. in hac Auſonii Epocha numeratus cum anno V. C. 1131. Varroniano congrueret; ideoque Conſulatus, qui in Auſonii calculo anno V. C. 1118. adſcribitur, in annum Chr. non 366. ſed 379. incidiſſet.

Perſpicuum hunc Panvinii calculum Cl. Pagius (1) amplectitur, ſimulque obſervavit quod haec ipſa Auſonii Epocha ab Arnobio quoque longe antiquiori Scriptore uſurpata iam fuerat; cumque deinde haec veluti rudior, & ab uſitatis Epochis aliena in deſuetudinem abiiſset, eius memoria prorſus exciderat ut a nullo prorſus adhibita, vel memorata ſit. Graviſsima vero Panvinii, & Pagii auctoritate, ſimulque perſpicuis Auſonii verbis permotus Relandus, in Conſularibus quidem Faſtis Auſonii nomen anno Chr. 379. optime adſcripſit; ſed annos tamen ab V. C. ab Auſonio ſupputatos a peculiari quadam Epocha ductos aſseruit, cuius initium in 13. Varronianum annum incideret; idque Gothofredus etiam, ac Interpretes omnes una veluti voce confirmarunt.

VI. Quamvis autem haec conſtans doctiſsimorum virorum ſententia, vel ingenioſa Auſonii explicandi ratio maximam, ut ingenue fatear, veritatis ſpeciem praeſeferat, nunquam tamen impetrare a me potui ut abſurdam adeo ſupputandi methodum, veteriſque Chronologiae ignorationem Auſonio, qui certe eruditiſsimus erat, & hoc ipſum Chronologiae caput in digerendis Conſulum, & Regum Fa-

B ſtis

(1) Ad an. 302.

Digitized by Google

ſtis exploraverat, admiſſam eſse cenſerem. Quis enim in tanta Faſtorum copia, ac hiſtoriarum luce, quae Auſonii temporibus habebatur, 13. ſolidis annis ab illo aberratum eſſe putaverit? Quis in Faſtis illis, quos Auſonius exſcripſerat, immanem hunc hiatum irrepſiſse putet, qui 13. annorum hiſtoriam, totidemque Conſulum paria abſorbuerit, quae tamen in Capitolinis Faſtis, aliiſque Scriptoribus accuratiſſime occurrunt? Quid vero quod anno Chr. 247. in quem tertius Philippi Auguſti Conſulatus inciderat, *milleſimus* Vrbis annus magnifice, ſplendideque celebratus, ac in Nummis etiam expreſsus fuit, & Auſonii aetate ignorari certe non poterat quod ab eo *ſeculari*, vel *milleſimo* Vrbis anno non 117. ſed 130. anni iam fluxerant? Quid vero quod ab ipſa quoque Adriani Auguſti aetate tum in publicis Latinis Marmoribus (1), tum in Nummis ipſis anni P. R. C. nimirum *poſt Romam conditam* exprimi, ſimulque cum Auguſtorum annis componi, ideoque notiſsimis & certis characteribus deſignari conſueverant; ut proinde iis temporibus ne a rudioribus quidem hominibus ignorari poſset quinam annus ab V. C. tunc ageretur? Quod ſi priſcis illis temporibus, ferreiſque ſeculis, quibus in tanta Faſtorum obſcuritate, opinionumque diſsidio varietas, & error aliquis admitti debebat, in definienda tamen Romanae Vrbis origine Cato a Varrone unius ſolum anni diſcrimine aberravit, & Fabius Pictor, qui longius aberrat, Vrbem ipſam *quadriennio* ſolum recentiorem eſse putavit, quis opinetur Auſonium tot praeſidiis inſtructum in definiendo natali Vrbis anno 13. annorum diſsidio a Varronis calculo, qui notiſsimus eſse debuit, aberraſse? Ac, ne fortaſse

quis

(1) Vid. Grut. p. 300. n. 1.

Digitized by Google

quis temere ſuſpicetur peculiarem hanc Epocham ab V. C. quae ab Auſonio uſurpata dicitur, in Gallia ſolum, in qua erat, omnemque fere aetatem Auſonius tranſegerat, uſitatam fuiſſe, inſignis ille Rutilii Numatiani locus, quem opportune iam alibi protuli, ac illuſtravi (1), manifeſtiſſime oſtendit quod annorum calculus ab V. C. a Gallis etiam Scriptoribus non in alia, quam in Varronis hypotheſi, vel Epocha ſupputabatur, quod facile & exemplis, & teſtimoniis aliis oſtendi poſſet. Itaque, cum in Auſonii textu vel annorum numero nullus omnino error effingi poſſit, illud unum ſupererit ut eius verba perperam hactenus ab Interpretibus omnibus intellecta, vel explicata dicantur; ideoque ut nova prorſus ratione exponantur, quae cum Varronis hypotheſi, receptaque iam Vrbis Epocha congruere, accurateque componi poſſit.

VII. Ac initio quidem ſuſpicabar perplexum hunc, & obſcuriſſimum Auſonii locum facile dirimi, & explicari poſſe ſi diceretur quod in Faſtis ab Auſonio contextis non modo *ordinarii*, ſed etiam *ſuffecti* Conſules recenſerentur; ac Auſonius ipſe anno Chr. 366. *ſuffectum* Conſulatum geſſerit, antequam anno 379. *ordinarius* Conſul procederet. Ita nimirum Auſonius in Faſtis, quos anno 370. deſcripſiſſet, de ſuffecto hoc Conſulatu loquens optime, accurateque dixiſſet ſe anno ab V. C. 1118. Conſulatum adeptum fuiſſe; neque tamen hic Faſtis aliis adverſaretur, quibus Auſonius anno ſolum 379. veluti *ordinarius*, veruſque Conſul inſcribitur. Haec tamen ſuſpicio, vel coniectura, quae cogitanti mihi pridem affulſerat, omnino refelli debet. Siquidem in Conſularibus Faſtis, ut Eruditi norunt, *ordinarii* ſolum,

(1) De Praef. Vrb. pag. 330.

non *ſuffecti* Conſules memorari conſueverant; nec ullo prorſus indicio, vel argumento ſuaderi poteſt quod Auſonius ad uſitata annorum ab V. C. ſupputandorum methodo receſſerit. Accedit etiam quod ſi Auſonius ipſe prius anno *366. ſuffectum*, deinde vero anno *379. ordinarium* Conſulatum ſuſcepiſset, anno *379. ſecundo* Conſul diceretur; ideoque in Faſtis iterati Conſulatus nota reperiretur. Denique, ne rationes alias mox indicandas hic perſequar, ſi Auſonius anno *366.* veluti *ſuffectus* una cum ordinariis Conſulibus Gratiano, & Dagalaipho ſe deſcripſiſſet, dicere certe non poterat

Scire cupis qui ſim? titulum, qui quartus ab imo eſt
Quaere, leges nomen Conſulis Auſonii,

Siquidem in eo titulo, vel eodem anno tria Conſulum nomina occurriſſent, neque facile deprehendi potuiſſet quis *ordinarius*, quiſve *ſuffectus* Conſul proceſſiſſet.

VIII. Quae cum ita ſint, id unum poſtremo ſupererit ut Auſonii verba de ſuo Conſulatu alia prorſus ratione, quam quae doctiſſimis viris arriſit, intelligi, & explicari nunc debeant. Quaenam vero vel clarior, vel accuratior, vel veriſimilior afferri unquam poterit, quam ſi dicatur Auſonium primum quidem Burdigalae anno V. C. 1118. ſive Chr. 366. moxque Romae anno V. C. 1131. ſive Chr. 379. Conſulatum geſſiſſe? Auſonium ipſum duplicem Conſulum Seriem, aut duplicis generis Faſtos edidiſſe, in quorum una *Romanos*, in alia *Burdigalenſes* Conſules ille complecteretur; in Epigrammate, quod ad Heſperium filium cum Romanis Faſtis direxit, de Romano; in verſibus autem illis, quibus ab V. C. 1118. annos ad Conſulatum ſuum enumerat,

merat, non de Romano, ſed Burdigalenſi ſolum Conſulatu loquutum fuiſſe; ideoque in verſibus illis non aliam profecto, quam Varronianam Vrbis Epocham Scriptoribus etiam aliis communem uſurpaſſe?

IX. Vt autem haec omnia Scriptoribus quidem, ac Interpretibus omnibus ignorata, atque a me primum perſpicue certoque, niſi plurimum fallor, demonſtrata clariori, quo poterit, ordine proponantur, obſervari plurimum velim quod Auſonius ipſe nitide, diſerteque teſtatur, quod is Conſulatum Burdigalae, nimirum in patria, aliquando geſſerat. Siquidem in *Burdigalae Encomio* honores omnes Burdigalae, ſimulque Romae a ſe ſuſceptos enumerans ait

Diligo Burdigalam, Romam colo; civis in hac ſum,
Conſul in ambabus; cunae hic, ibi ſella curulis.

ideoque aperte demonſtrat non Romae ſolum, ſed Burdigalae quoque ſe Conſulatum geſſiſſe. Conſulatus ipſe Burdigalae ab Auſonio geſtus eximio quoque Marmoris teſtimonio confirmatur, quod nuper in Gallia Scaligeri temporibus effoſsum fuiſſe Scaliger ipſe teſtatur (1), ſimulque epigraphem ipſi inſcriptam producit

DEC. AVSON. COS. OLYMPIADE LXXXIII.

quamvis ingenue fateatur ſibi, dum ſcriberet, memoria excidiſſe an vere LXXXIII. ſive LXXXIIII. legeretur. Itaque dubitari non poterit quod Auſonius in Gallia Conſulatum geſſerit, & Conſulatus ille *Olympiadis* nomine deſignari conſueverit: quod certe nomen Auſonius ipſe uſurpavit dum Proculo ſcribens ait *Confectam Proculus ſignet Olympiadem*.

Eiuſ-

(1) In Not. ad Auſon.

Eiuſmodi vero Conſulatus, quem Auſonius, ceterique Burdigalae geſſere, ac *municipalis* optime dicebatur, non *annuus* Romani Conſulatus inſtar, ſed *quinquennalis* erat; ideoque *Luſtrum*, vel *Olympias* appellari conſueverat, eo plane ſenſu quo Ovidius ipſe dixit (1)

In Scythia nobis quinquennis Olympias acta eſt,
Iam tempus Luſtri tranſit in alterius.

Siquidem in Municipiis omnibus maiores Magiſtratus plerumque quinquennales eſse ſolebant; ideoque Cives illi, quibus obtigerant, aliquando *Duumviri*, aliquando *Conſules*, aliquando *Praetores*, plerumque tamen *Quinquennales* in Marmoribus appellantur; quemadmodum in Marmoribus ipſis *Luſtrum V. Luſtrum VIII.* memoratur.

X. Illuſtre quinquennalis huius Conſulatus exemplum in Gruteri (2) Marmore reperitur

L. LICINIO
SECVNDO
ACCENSO
PATRON. SVO
L. LICIN. SVRAE
PRIMO. SECVNDO. TERTIO
CONSVLATV. EIVS. IIIIII VIR. AVG.
COL. I. V. T. TARRACON.
ET COL. FLAV. P. BARC.
M. GAL. SIRVS. GRATVS
IIIIII VIR. AVG. CONSVI
AMICO OPTIMO

Quis

(1) De Ponto Lib. IV. Eleg. VI. (2) Pag. 429. n. 5.

Quis hic aperte non videat quod *primi, ſecundi, tertii* Conſulatus nomine nihil prorſus aliud intelligi poteſt, quam *primus*, *ſecundus*, ac *tertius* diuturnioris, adeoque facile *quinquennalis*, Conſulatus annus? unde uberrima certe lux Marmoribus illis affulget, in quibus aliquando *Conſul I.* hoc eſt *Conſul primo* reperitur, quod de Romanis Conſulibus uſurpari ſane non ſolet. Sic in Piſano Marmore, quod a Noriſio profertur, ac modo prorſus interiit, perſpicue diſerteque legebatur

D. M. S.

FELIX. HERCVLEO.

EQ. P. AED. II. COS. I.

PONT. PERP.

REIP. PIS.

quod nimirum ille tunc Piſis *primum* quinquennalis eiusmodi Conſulatus annum agebat.

XI. Itaque, cum in Hiſpania, Piſis, alibique quinquennales eiusmodi Conſulatus occurrant, cum Burdigalae Conſulatus *Luſtri*, vel quinquennis *Olympiadis* nomine deſignetur, cum Auſonius auguretur ut Proculus ſibi in Conſulatu ſuccedat, novamque Olympiadem initurus *confectam* ab Auſonio Olympiadem ſignet, dubitari certe non poterit quin Auſonius ipſe in utroque Epigrammate, quod Proculo inſcripſit, & in quo annorum ab V. C. numerum expreſsit, de municipali ſolum, quinquennali, ac Burdigalenſi Conſulatu loquatur. Etenim, ſi de Romano, vel annuo Conſulatu res foret, non *Luſtri*, vel *Olympiadis* nomen adhiberetur, neque integrum Olympiadis, vel Luſtri tempus expectandum fuiſſe diceret ut Proculus Auſonio in Conſulatu ſuccederet; ſed Auſonius amico ſuo dignitatem illam vel proximo,

vel

vel viciniore ſaltem anno ineundam auguratus fuiſſet. Quod enim Interpretes omnes exiſtimarunt Auſonium ea ſolum de cauſſa Conſulatum Proculo pro anno ſolum V. C. 1125. auguratum fuiſse quod anni proximi 1124. Conſules deſignati iam forent, non modo futile, ſed ab ipſa quoque Auſonii mente alienum conſpicitur, qui non deſignatos hos Conſules prius eo munere decorandos, ſed Olympiadem ſolum conficiendam unice memoravit; ideoque ſolum tunc Proculo Conſulatum praedixit, cum Olympias cumulato luſtro *confecta* foret; nimirum, peracto iam abſolutoque Auſonii tempore, novi futuri Conſulis tempus inſtaret. Ac certe quidem, ſi de Romano Conſulatu loqueretur Auſonius, quid *Luſtri*, quid *Olympiadis* nomen uſurpaſſet, cum in Romanorum Conſulum ſerie nulla prorſus Olympias inveniretur, aut Olympiadum ratio haberetur, ac nulla prorſus Olympias anno V. C. 1125. conficienda, vel abſolvenda foret?

XII. Quum ergo perſpicuis adeo, certiſque characteribus a me demonſtretur quod verſibus illis Auſonius non *Romanum*, ſed *Burdigalenſem* ſolum, Conſulatum expreſſerit, manifeſtiſſime inferri debet quod, licet Interpretes omnes Scaligerum ſequuti unicum Faſtorum Opus ab Auſonio ſcriptum putaverint, ille tamen duplicem prorſus Faſtorum Seriem duobus, diſtinctiſque Libris expreſſam, ac duobus, diſtinctiſque Viris inſcriptam contexuit; ut in una quidem Heſperio filio ſuo dedicata ſola Romanorum Regum, Conſulumque nomina expreſſerit; ideoque Heſperio auguratur, ut ille quoque patris inſtar *Auſoniis*, hoc eſt Romanis veriſque *Conſulibus* accenſeatur; in alia vero Proculo inſcripta patrios, quinquennales, municipales, Burdigalenſes nimirum, Conſules recenſuerit.

XIII. Ac

XIII. Ac primam quidem Conſulum Seriem, vel Romanorum Faſtos Auſonius non anno 379. quo Romanum Conſulatum obtinuit, ſed anno potius 383. ſcripſiſſe debuit, ut ex verſibus illis apparet

Scire cupis qui ſim? titulum, qui quartus ab imo eſt,
Quaere, leges nomen Conſulis Auſonii.

quo certe loco non *quartus ab uno*, ut in libris aliquot depravate legitur, ſed *quartus ab imo* legendum aſſero; ut nimirum exprimatur in eiusmodi Serie poſt Auſonii nomen quatuor etiam Conſulum paria, vel civiles annos memoratos fuiſſe; ideoque Seriem in Merobaude, & Saturnino deſinere, qui anno 383. Conſules proceſſere. Ita nimirum optime vereque dicitur quod ab *imo*, poſtremoque titulo, ſeu Merobaudis, et Saturnini nomine, ſi ſuperiores Conſules numerentur, *quartus* erit Auſonius, qui anno 379. imperavit.

In altera vero Conſulum Serie, quam Auſonius ipſe ad Proculum miſit, anni quidem ab V. C. & Romanorum Conſulum nomina exhibebantur; ſed ſimul etiam per Olympiades, ſive quinquennia Burdigalae uſurpata e regione Conſulum Romanorum ipſa quoque Burdigalenſium Conſulum nomina expreſsa fuerant: quemadmodum fere in Diodoro Siculo Conſulum Romanorum nomina, aut Faſti, ſimulque etiam in primis Olympiadum annis Olympionicarum nomina adſcribuntur; atque in Praefectorum Vrbis Laterculo, quem Cuſpinianus vulgavit, una cum Romanorum Conſulum nominibus ipſa quoque Praefectorum nomina coniunguntur. Itaque in editis Auſonii Libris Epigramma II. cum III. optime accurateque coniungitur, cum ipſorum utrumque de municipali Burdigalenſium Conſulatu loquatur; ſed Epigramma IV. quod nunc a I. divellitur, ipſi coniungi, pro-

gi, proximeque ſubnecti debet, cum in utroque de Romano ſolum agatur.

XIV. Quod ſi in Epigrammatis Proculo inſcriptis non Romanum, ſed Burdigalenſem ſolum, Conſulatum Auſonius intelligit, ut hactenus demonſtravi, nullus, opinor, ambigendi locus ſupererit quin ille hunc honorem anno V. C. 1118. quem ipſe ſemel iterumque expreſſit, ideoque anno Chr. 366. ſuſceperit. Nec ſerius profecto Conſulatum illum in patria ſortiri ipſe poterat, cum anno proximo 367. quo Gratianus a Valentiniano patre *Auguſti* nomen accepit, Auſonius Burdigala ad aulam accitus fuerit ut Gratianum ipſum erudiret, eoque Praeceptoris munere decore, laudatiſſimeque perfunctus anno 378. una cum Heſperio filio Galliarum, ſimulque Italiae Praetorio praefuerit, moxque anno proximo 379. Romanorum Conſulum faſces, veluti laboris fructum, obtinuerit.

XV. Quandoquidem vero Lapis a Scaligero memoratus Auſonium ipſum Olympiade LXXXIII. vel LXXXIIII. Conſulem fuiſſe demonſtrat, perſpicue apparet quod Olympiades illae, ſive *Luſtra*, aut quinquennales Conſulatus Burdigalae anno V. C. 703. vel 708. inſtituti fuerant, ut LXXXIII. vel LXXXIIII. Olympiadis initium in annum ab V. C. 1118. incidiſſe potuerit; cumque dignitates illae inſtitui conſueverint cum nova quaedam regiminis forma, vel novum Magiſtratus nomen inſtitutum foret, facile utrumque Burdigalae circa annum ab V. C. 702. inſtitutum videtur, quo Caeſar Galliis omnibus ſubactis anno proximo 703. nunquam rediturus e Galliis diſceſſit; ideoque facile Burdigalae Civitati Municipii iura, & Municipales Magiſtratus conceſſit, qui fortaſſe initio *Duumviri Quinquennales*, deinde vero ambitionis cauſsa *Conſules* appellati ſint: quemadmodum,

pror-

proſus Cicero (1) de Capuanis, qui Coloniae ſuae Magiſtratus non aliarum inſtar *Duumviros*, ſed novo, nobiliorique nomine *Praetores* vocabant, ait: *nonne arbitramini paucis annis fore nomen Conſulis appetituros?* Quod enim Reineſius (2) exiſtimavit Auſonium in patria *Duumvirum* fuiſse, ſed metri cauſsa ſe *Conſulem* appellaſse cum ait: *civis in hac ſum, Conſul in ambabus*, profecto ille fallitur, ut Chimentellius (3), Caſaubonus (4), ac Noriſius (5) optime demonſtrarunt; idque ex ſuperioribus Auſonii verbis rite explicatis uberius, ac illuſtrius inferri iam poterit. Certe, ut Gruteri (6) Marmora omittam, in quibus eiusmodi Municipalium Conſulum nomina reperiuntur, perſpicuo Plinii (7) teſtimonio erudimur quod ab antiquis uſque temporibus Tuſculi *Conſules* eligebantur, cum ait: *Eſt L. Fulvius inter inſignia exempla, Tuſculanorum reluctantium Conſul, eodemque honore, cum tranſiſſet, exornatus, confeſtim a R. P. qui ſolus eodem anno, quo fuerat hoſtis, Romae triumphavit ex iis, quorum Conſul fuerat.*

Atque iſta quidem de celebri, mireque implexo Auſonii loco, quem ab erroris, ac oſcitantiae nota temere ac imprudenter hactenus Auſonio inuſta ſatis a me vindicatum eſſe confido. Itaque, niſi fallor, in poſterum in vexatis illis Auſonii Carminibus non inſolens quaedam Epocha, vel peculiar s quaedam annorum ab Vrbe Condita ſupputandorum ratio, ſed eadem prorſus Epocha, annorumque calculus agnoſcetur, qui a Varrone inſtitutus mira conſtantique Chronologorum omnium conſenſione confirmatus fuit. Proximum eſt ut idipſum de illuſtri quoque Arnobii loco modo demonſtrem.

C 2 XIV. Ve-

(1) De Lege Agr. c. 34. (2) Epiſt. 31. (3) De hon. Biſel.
(4) In Apol. Apul. (5) Cenot. Piſan. diſſ. 1. c. 3. p. 41.
(6) Pag. 351. 5. pag. 90. 8. p. 4319. p. 438. 7.
(7) Hiſt. Nat. Libr. VII. c. 44.

Digitized by Google

XVI. Vehemens ille, & acerrimus Chriſtianae Religionis aſsertor Ethnicorum furorem deſcribens (1), quo ſacros Chriſtianorum Codices comburi, eorumque Templa dirui iuſserunt, ait: *Quod ſi haberet vos aliqua pro veſtris Religionibus indignatio, has potius Litteras, hos exurere debuiſtis olim Libros, demoliri, diſſolvere theatra haec potius, in quibus infamiae Numinum propudioſis quotidie publicantur in Fabulis. Nam noſtra quidem Scripta cur ignibus meruerunt dari, cur immaniter Conventicula dirui, in quibus ſummus oratur Deus, pax cunctis, & venia poſtulatur, Magiſtratibus, exercitibus, Regibus (2)?*

Eiusmodi vero decreta de comburendis Chriſtianorum Libris, eorumque Templis funditus evertendis ineunte ſolum anno Chr. 303. edita ſunt; ut proinde Cirtae in Numidia 3. Nonas Martii anni 305. Concilium celebratum fuerit, in quo poenae *Traditoribus* inflictae ſunt; iis nimirum, qui ſacros eiusmodi Codices comburendos inquirentibus Ethnicis tradidiſsent. Itaque perſpicue apparet quod Arnobius Libros ſuos *Adverſus Gentes* ineunte iam anno Chr. 303. ſcripſiſse debuit; quemadmodum ſane alio in loco annos, qui a Chriſto nato iam fluxerant, indicare volens ait (3): *Trecenti ſunt anni ferme, minus, vel plus aliquid, ex quo caepimus eſſe Chriſtiani, & Terrarum in orbe cenſeri.*

XVII. Quemadmodum vero hic Arnobius perſecutionis initium tercentis circiter a Chriſto nato annis expreſſit, ita quoque tempus illud ad annos V. C. referre, vel ab V. C. ſupputare volens ait ab Vrbe Condita ad annum illum mille fere & quinquaginta annos fluxiſse (4): *Aetatis Vrbs Roma cujus eſſe*

(1) Adv. Gentes Libr. IV. in fine (2) Vid. Euſ. Hiſt. Eccl. Lib. VIII. c. 2.
(3) Lib. I. Vid. Tillem. Hiſt. Eccl. T. V. n. 6. (4) Lib. II.

Digitized by Google

jus eſſe in Annalibus indicatur? Annos ducit quinquaginta, & mille, aut non multum ab his minus. Itaque, ſi hos mille & quinquaginta Vrbis annos in Varronis Epocha enumeres, ipſorum poſtremus incidet in annum ab V. C. 297. ideoque Arnobius ante annum ipſum ſcripſiſse debuiſset; quamvis ex characteribus aliis, ac ſuperiori Arnobii teſtimonio manifeſtiſſime demonſtretur quod ante annum Chr. 303. ſcripſiſse certe non potuit. Ergo, ne gravis adeo varietas, error, & inconſtantia in eruditiſsimo Scriptore admittatur, neceſsario dicendum foret, quod Arnobius ipſe V. C. annos non in vulgata receptaque Varronis Epocha numeravit; ſed in alia ſolum, cuius initium *quinque* ſaltem annis Varroniano initio poſterius eſse deberet, ut annus a Chriſto nato 303. in annum ab V. C. 1050. proxime incideret, ſi vere Arnobii Liber eodem ipſo anno Chr. 303. prodiiſſet.

XVIII. Quid vero ſi Liber ille non anno Chr. 297. vel 303. ſed poſt annum 303. quo immanis illa Diocletiani perſecutio excitata in Chriſtianos omnes ubique gentium concitata fuit, ab Arnobio exaratus, furentibuſque in Chriſtianos Ethnicis obiectus videatur? Id ſane plurimis, certiſque temporum characteribus ab *Arnobio* demonſtratur. Siquidem excitatae iam perſecutionis rabiem deſcribens (1) ait: *Quod tam magnis ingeniis praediti Oratores, Grammatici, Conſulti Iuris, ac Medici, Philoſophi etiam ſecreta rimantes, magiſteria haec expetunt; ſpretis quibus paullo ante fidebant; quod ab dominis ſe ſervi cruciatibus affici quibus ſtatuerint, malunt, ſolvi coniuges matrimoniis, exhaeredari a Parentibus liberi, quam fidem rumpere Chriſtianam, et ſalutaris militiae Sacramenta deponere. Quod quum gene-*

(1) Lib. II. adv. Gent.

genera poenarum tanta ſint a vobis propoſita Religionis huius ſequentibus leges, augeatur res magis, & contra omnes minas atque interdicta formidinum animoſius populus obnitatur, & ad credendi ſtudium probibitionis ipſius ſtimulis excitetur.

Eiusmodi Arnobii verba Cl. Pagius an. 302. ad annum Chr. 297. referri poſse negavit: *Tunc enim*, inquit, *tantum in Milites ſaevitum eſt; ſed poſt Edictum perſecutionis generalis . . . cum Arnobius loquatur de Chriſtianis cuiuſcunque aetatis, ſexus, ac conditionis, quod ante ſequentem annum 303. emiſſum non eſt. Itaque*, concludit Pagius, *utitur Arnobius Epocha Vrbis, quam poſtea adbibuit Auſonius; ideoque adverſus Gentiles eo tempore ſcripſit, quo Galerius omni tormentorum genere Chriſtianos vexabat, anno ſcilicet Chriſti 310. In tanta quippe diverſitate opinionum de priori anno V. C. nulla occurrit, cui adbaerere potuerit Arnobius, praeter illam, quam diximus.*

XIX. Nollem Cl. Virum de Eccleſiaſtica Hiſtoria, omnique prorſus doctrina immortaliter meritum commentitia illa Auſonii Epocha abreptum graviter adeo temporum ſeriem perturbaſse. Vt enim omittam quod error aliquis apud Arnobium in numeros facile irrepſiſse poterat, ut merito Baronius, ac Baſnagius ipſe putavit, certe ſuperiora Arnobii verba de leviori ſolum, ac peculiari quadam perſecutione contra Milites excitata commode intelligi, ideoque facile ad annum ipſum 297. referri poſsent, quis aperte non videat quod, quamvis etiam poſt editum generalis perſecutionis decretum, ideoque poſt initum annum 303. aureus ille Arnobii Liber editus, concedatur, nunquam tamen exſculpi inde poterit quod Arnobius Auſonianam Epocham, ſi quae fortaſse illa foret, uſurpaverit, ideoque ex Arnobii loco huic Epochae auctoritas, ac praeſidium aliquod

inqui-

inquiratur? Siquidem obſcurior ille, & ambiguus Arnobii locus id unum oſtenderet quod Scriptor ille in ſupputandis annis ab V. C. nonniſi ſexennii diſcrimine a Varronis Epocha diſſideret: cum tamen Epocha, quae perperam hactenus Auſonio tributa fuit, integro 13. annorum ſpatio a Varronis Epocha aberret. Itaque Cl. Pagio libens conceſserim quod Arnobius, furente iam Diocletiani rabie, ideoque affecto iam anno 303. Librum exaraverit, ibique in ſupputandis annis ab V. C. & a Chriſto nato minus accurate feliciterque ſummam expreſſerit. At nunquam tamen conceſserim Arnobii Librum ad Galerii tempora, ideoque ad annum 310. revocandum eſse, quod Pagius ex praeconcepta iam Auſonianae Epochae hypotheſi exiſtimavit.

XX. Sed quid coniecturis, & argumentis aliis hic immorer, cum aperte ſatis oſtenderim Auſonianam hanc Epocham, quae hic a Pagio explicandis Arnobii verbis in praeſidium vocatur, omnino falſam, & commentitiam eſse oportere, nec aliunde, quam ex perperam intellectis Auſonii verbis, profluxiſse? Itaque tum Auſonius, tum Arnobius Varronianam Epocham uſurpavit: hoc tamen diſcrimine quod Auſonius tum Romae Conditae, tum Conſulatus ſui tempus accuratiſsime compertum habuit, ideoque is perſpicue illud expreſsit; Arnobius vero Chriſti nati tempus, Chriſtianamque Hiſtoriam brevius, leviuſque attigerat; ideoque vel obſcure, vel haeſitanter, vel minus accurate a Chriſto nato tempus expoſuit: quemadmodum certe in pluribus ad Chriſtianam doctrinam ſpectantibus Arnobius ipſe a communi Patrum aliorum ſententia ſubinde aberravit, ut Theologi iam obſervarunt. Etenim, cum Arnobius recens admodum, dum ſcriberet, Chriſtianam Religionem amplexus foret, nondum eius dogmata, & Hiſtoriam ſatis imbiberat,

biberat; ideoque facile in ſupputandis annis ceſpitare ille potuit: cum preſertim veteres olim Chriſtianos hac in parte incurioſos, vel indiligentes fuiſse exemplis innumeris oſtendatur.

Haec ſunt, FRANCISCE humaniſsime, quae de celebri Auſonii, & Arnobii loco, vel Auſoniana, ſi ſuperis placeat, Epocha diſserenda putavi, ut ſuus doctiſsimo, politiſsimoque Scriptori honor conſtaret, nec abſurda opinio temere in poſterum ab Interpretibus, & Chronologis ipſi affingatur; ſed Auſonii carmina nova, puriorique luce illuſtrentur. Tuum eſt conſilium hoc meum, laboremque, quicumque tandem is fuerit, aequi conſulere; atque ubi vel orationis cultum, vel ingenii vim, vel eruditionis copiam deeſse videas, id languentibus adhuc viribus, & infirmae, qua ſum, valetudini tribuendum intelligas.

Dabam Piſis 16. Kal. Jan. anno 1763.

Dum bis mille decem quingenti ſexque agerentur
Anni, Roma, tibi, tunc veros Conſulis annos
Auſonii, et varios diſtinxit Epiſtola Faſces,
Tertius ac decimus quos iam ſecreverat annus.

3 275439

Digitized by Google